

Památky v současné vesnici – Soubor lidových staveb Rymice

Markéta Hnilicová

Klíčová slova: Soubor lidových staveb Rymice, Muzeum Kroměřížska, východní Haná, lidová architektura, muzeum v přírodě

Muzeum v přírodě, muzeum vesnice či muzeum lidového stavitelství vnímáme jako instituci prezentující usedlosti, sídla, sídelní krajinu a zaniklý způsob života pomocí historické rekonstrukce.¹ Soustředí lidové stavby, technické památky a jiné objekty včetně jejich vybavení na jednom místě nebo v rámci jedné vesnice. Jednou z forem vzniku je přenesení staveb na určené místo, kde vzniká uzavřený areál muzea v přírodě, druhou je vznik muzea v souboru staveb stojících na původním místě, jak tomu bylo také v obci Rymice nedaleko Holešova.² Druhý přístup je prioritou pracovníků památkové péče, neboť zůstávají alespoň částečně zachovány složité vztahy, které se zformovaly v průběhu staletí.³ Třetí možností je vznik muzea v přírodě kombinací předešlých dvou přístupů

Muzeum v přírodě v Rymicích vznikalo pod správou Muzea Kroměřížska (MK) od 70. let 20. století, kdy se začalo s vykupováním prvních domů v obci, datovaných ke konci 18. a počátku 19. století,⁴ od původních majitelů. Postupně probíhaly také rekonstrukce

jednotlivých objektů a byla jim částečně navracena jejich dřívější podoba. V domech se ještě do jejich převzetí muzeem bydlelo, je tedy zřejmé, že také stavební úpravy byly podmíněny potřebami majitelů a nedbalo se na respektování historického vývoje bydlení či jeho vývoje na hanácké vesnici. K rekonstrukcím se přistupovalo s myšlenkou vybudování expozice⁵ vesnického bydlení východní Hané v jednotlivých časových obdobích.⁶ Rozsáhlou ideu vybudování nejen muzea v přírodě, ale také zemědělského muzea a *archeoskanzenu*⁷ sebohužel nepodařilo realizovat. V tehdejší době pracovala na obnově objektů velká stavební skupina, kterou řídili odborní pracovníci muzea a dohlíželi na správnost technických postupů a dodržování rekonstrukcí podle požadavků památkové péče a starých řemeslných postupů. První objekty muzea v přírodě byly veřejnosti zpřístupněny roku 1977.

V dnešní době spravuje Muzeum Kroměřížska sedm objektů lidových staveb, renesanční tvrz a větrný mlýn, který je jedinou přenesenou stavbou celého

1. Dům čp. 65, Hejnice v Rymicích, 2015, foto R. Bašta, fotoarchiv MK. House No. 65, Hejnice in Rymice. Haus Nr. 65, Hejnice in Rymice.

areálu muzea v přírodě. Muzeum respektuje oblast, ve které se nachází, a také ji vhodným způsobem prezentuje. Lidové objekty, které se nacházejí na původním místě, tedy in situ, jsou hanáckou variantou pomoravsko-panonského lidového domu.⁸ Jedná se převážně o hliněné stavby, někdy doplněné srubovou konstrukcí, kryté doškovou střechou, které jsou okapově orientované a jejichž charakteristickým rysem je zvýšené polopatro, které vzniklo stavbou horní komory.⁹ V 90. letech 20. století byla rekonstruována také tvrz, ve které se od roku 2006 nacházejí stálé expozice věnované mlynářství a lidové kultuře a etnografické depozitáře.

Muzeum má sezónní provoz, během měsíců duben, květen a září se konají prohlídkové okruhy o víkendech. Hlavní sezona je směřována od června do srpna, kdy je muzeum zpřístupněno denně mimo pondělí. K provozu se váže také personální zajištění, se kterým souvisí zajištění proškolených průvodců, kteří jsou návštěvníkům k dispozici a v určitou hodinu s nimi procházejí veškeré objekty muzea. Častokrát se jedná o opakovanou práci odborného pracovníka, který musí průvodce vhodně vybavit potřebnými informacemi, ovšem s vědomím, že vložené úsilí se vztahuje v podstatě jen na jednu sezonu.¹⁰ Rozšířenou nabídkou muzea v Rymicích jsou akce pořádané v průběhu celého roku. Ty zpřístupňují veřejnosti jednotlivé objekty i mimo prohlídkový okruh a jsou vázány na roční cyklus či jsou tematicky zaměřeny. Oblíbenými a hojně navštěvovanými se v průběhu posledních let staly velikonoční a vánoční programy, renesanční odpoledne na tvrzi, výstavy, kovářská sobota či program zaměřený na včelařství. Vhodně zvolenými se jeví také lektorské programy zaměřené na školní třídy

2. Lektorský program v Medové zahradě, 2015, foto D. Kočner, fotoarchiv MK. Educational programme in Honey Garden. Workshop im sog. Honiggarten.

a zájmové kroužky.¹¹ Při programu věnovaném včelařství či bylinkářství pracují odborní pracovníci muzea v exteriérech lidových domů, z nichž jeden je vhodně upraven a poskytuje zázemí pro tuto činnost.

Lidové stavby jsou i v současné vesnici významným dokladem tradiční lidové kultury, která se dochovala v názorné a přístupné podobě. Stavby jsou autentické, stejně jako konkrétní místo a lokalita. Společně tak vytvářejí nenapodobitelnou atmosféru (genius loci).¹² Samotné památkově chráněné objekty mají potom velkou historickou hodnotu. Alespoň částečně nám také naznačují původní sídelní situaci konkrétní vesnice daného regionu i vývoj lidového stavitelství v něm. V muzeu v přírodě je poukazováno na vztah objektů k prostoru, jejich součást v přírodě i zástavbě. Možná

3. Rekonstrukce domu čp. 64 v Rymicích, 1982, foto J. Langer, Oddělení dokumentace VMP. Reconstruction of house No. 64 in Rymice. Rekonstruktion des Hauses Nr. 64 in Rymice.

4. Renesanční tvrz v Rymicích, 2015, foto R. Bašta, fotoarchiv MK. Renaissance stronghold in Rymice. Renaissancefest in Rymice.

je také alespoň částečná rekonstrukce sociálních vztahů a vazeb původních majitelů objektů a jejich sociálního postavení. Celkově se tedy jedná o vhodnou formu prezentování lidové kultury a stavitelství široké veřejnosti.

Z pohledu muzejnictví jsou jednotlivé objekty využívány k prezentaci sbírkových předmětů v autentických interiérech. Zdůraznění původní funkčnosti, názornost a vhodná instalace je přístupná a srozumitelná i nejmenším návštěvníkům. Právě díky těmto podmínkám v domech lidového stavitelství je možné realizovat snahy o věrohodné zobrazení zaniklé minulosti. V neposlední řadě prostory poskytují možnost interaktivního programu či ukázkou řemeslné práce přímo na místě, kde probíhala.

Muzeum v přírodě, které spravuje objekty na původním místě, se ovšem setkává i s problémy, které souvisí s běžným životem obce. Častokrát převažují zaběhlé stereotypy a samotní obyvatelé obce považují muzeum spíše za komplikaci svého života. Především se to týká vesnické památkové rezervace. Stává se, že řada negativních zkušeností je jen šířena bez podkladů a volně předávána z dřívějších dob. Práce muzea je tedy důležitá i v tomto ohledu, je nezbytné neustále otevírat muzeum i pro místní obyvatele, navazovat kontakt, komunikovat a získávat tak jejich důvěru. Ceněná je v tomto směru dobrá spolupráce muzea s obcí a jejím vedením, ale také s místní základní školou, která pomáhá budovat kladný vztah k muzeu u tamějších dětí.

Poznámky

- 1 jlg [LANGER, Jiří]. Muzeum v přírodě. In: BROUČEK, Stanislav a JEŘÁBEK, Richard (eds.). *Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. 2. sv. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 586–587.
- 2 VÁLKA, Miroslav. Soubor lidových staveb východní Hané v Rymicích u Holešova a jeho záchrana. *Zpravodaj Muzea Kroměřížska*. 1978, s. 19–23.
- 3 BUREŠ, Pavel. Národopis a památková péče. *Národopisný věstník*. 2009, XXVI, s. 221–229.
- 4 VÁLKA, Miroslav. *Rymice u Holešova – soubor lidových staveb východní Hané*. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1980.
- 5 Expoziční objekt obsahuje kulturní a historické hodnoty, plní dokumentační a výchovnou funkci.
- 6 Především se zaměřením na druhou polovinu 19. století a počátek 20. století.
- 7 FÍŠER, Zdeněk. *Rymice – muzeum zemědělství: minulost, přítomnost a budoucnost památkového areálu v Rymicích*. [rukopis závěrečné práce.] Brno: FF UJEP v Brně, 1986. Muzeum zemědělství mělo zachytit vznik a vývoj zemědělství jako nezbytné a podmiňující součásti materiálního bytí, upozornit na jeho smysl a postavení v novodobých dějinách. Z hlediska historické tradice mělo zemědělství v regionu i v samotné obci velký význam a umístění muzea bylo myšleno v rozsáhlém areálu tvrze.
- 8 Lidový dům nížinného typu, z hlediska stavebního materiálu se jedná o dům zděný (hliněný, vyplétané stěny

omazané hlínou, nepálené cihly). FROLEC, Václav a VAŘEKA, Josef. *Lidová architektura. Encyklopedie*. Praha: Grada, 2007, s. 223. FROLEC, Václav. *Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Blok, 1974.

9 VÁLKA, Miroslav. Lidový dům na Hané a jeho kulturně historické souvislosti. In: *Proměny hanácké vesnice: lidová kultura na Hané: sborník příspěvků z IX. odborné konference v Kroměříži*. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska ve spolupráci s Krajskou knihovnou Františka Bartoše, 2003, s. 23–35.

10 Více k problematice průvodců v muzeu v přírodě viz LUKEŠOVÁ, Markéta a RÝPALOVÁ, Eva. *Způsoby prezentace*

tradiční lidové kultury v muzeích v přírodě. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2012, s. 12–14.

11 Více o muzeu jako vzdělávací instituci a o spolupráci muzea a školy viz ŽALMAN, Jiří. Obecné problémy práce muzeí s dětmi a mládeží. In: *Acta musealia. Supplementa. Sborník příspěvků z konference Muzeum a škola a zkušenosti z programu Brána muzea otevřená*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2003, s. 5–11. ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.

12 Viz také BUREŠ, Pavel. *Národopis a památková péče. Národopisný věstník*. 2009, XXVI, s. 221–229.

Life of monuments in a current village – The collection of vernacular buildings in Rymice

Markéta Hnilicová, Museum of the Kroměříž District

Keywords: Collection of vernacular buildings in Rymice, Museum of the Kroměříž District, Eastern Haná region, vernacular architecture

The article titled *Life of monuments in a current village* illustrated on the *Collection of vernacular buildings in Rymice* explains the foundation and functioning of an open-air museum from several points of view. The introduction describes the beginnings of the museum and its thematic focus. The next part of the text compares the present appearance of the museum and its extent. An inseparable part of the article is the information concerning not only the functioning and operation of the museum but also the importance of vernacular buildings

in a village. Listed buildings are becoming a means of a suitable presentation of collection objects, bringing the form of the village life in the past to completeness. The present time requires also an extended range of thematic programmes for the public or educational programmes for school and hobby groups. An important element influencing the whole functioning of the museum is the cooperation with the municipality and with the local school, which eliminates complications within their coexistence.

Das Leben der Bauwerke im Dorf von heute – Das Freilichtmuseum Rymice

Markéta Hnilicová, Museum der Region Kremsier

Schlüsselwörter: Freilichtmuseum Rymice, Museum der Region Kremsier, östliche Hanna, ländliches Bauwesen

Der Artikel mit dem Titel *Das Leben der Bauwerke im Dorf von heute* veranschaulicht am Beispiel des Freilichtmuseums Rymice (Soubor lidových staveb v Rymicích) aus verschiedenen Perspektiven das Entstehen und Funktionieren eines Freilichtmuseums. Einleitend werden die Anfänge des Museums und dessen thematische Schwerpunkte erläutert. Weiter werden das heutige Aussehen und der Umfang des Freilichtmuseums beschrieben. Die Auskünfte, nicht nur über das Funktionieren und den Betrieb, sondern auch über die Bedeutung der bäuerlich-ländlichen Bauten, bilden dabei einen untrennbaren Bestandteil der Erläuterungen.

Die unter Denkmalschutz stehenden Objekte werden zum Mittel, wie Sammlungsgegenstände, die das vergangene Leben am Lande nahebringen, geeignet präsentiert werden können. Das heutige Zeitalter erfordert aber auch ein erweitertes Angebot von thematisch ausgerichteten Programmen für die Öffentlichkeit oder Workshops für Schulklassen und Freizeitgruppen. Ein wichtiges Element, das den ganzen Museumsbetrieb beeinflusst, ist zudem die Zusammenarbeit des Museums mit der Gemeinde und der örtlichen Schule, wodurch mögliche Komplikationen im Zusammenleben vermieden werden.